

INTERIÖRER från en stor regering

DE POLITIKER som var medlemmar av den stora labourregeringen 1945—1951 har inte varit goda memoarskrivare. Attlee och Morrison tävlar i träkighet, med Attlee som god vinnare. Den nu utkomna tredje delen av Hugh Daltons minnen — *High Tide and After* (Frederick Muller, 40 sh.) — är ojämförligt bättre. Det finns patos, resignation och humor i Daltons bok, och den är i vissa avsnitt så pass öppen att man åtminstone känner sig glänta på dörren till verkligheten.

De fyra stora i 1945 års regering var från början Attlee, Morrison, Bevin och Dalton. Att Attlee skulle bli chef var odiskutabelt, även om respekten för hans ledaregenskaper inte var stora. De tre övriga konkurrerade om de finaste platserna. Morrison ville bli utrikesminister, men fick nöja sig med att bli vice regeringschef och ledare i underhuset. Dalton tycks också ha velat bli utrikesminister, men Attlee gav, kanske på kungens initiativ, den åtrådda platsen åt Bevin, och Dalton, yrkesekonom, blev finansminister. I november 1947 måste Dalton avgå på grund av en obetydlig indiskretion. Han hade strax före sitt budgettal givit några uppgifter om budgeten till en journalist utan att ana att denne kunde presentera saken i sin tidning någon timme senare, innan talet i underhuset var avslutat. Senare, på sommaren 1948, fick Dalton en annan plats i regeringen och stannade till dess fall efter valen 1951.

Dalton ger en fängslade skildring av vad regeringen, och särskilt han själv, utträtade. Det största intresset knyter sig dock till interiörerna från regeringen. Såvitt jag vet har inte tidigare någon minister lämnat så klart besked om personliga slitningar i en engelsk ministär. För Attlee, den ende av toppmännen utom Dalton som lever kvar, måste läsningen av dessa memoarer vara högst obehaglig.

Debatterna inom kabinettet på omkring tjugio personer var — det framgår klart av Daltons antydningar — ofta långdragna, ovederhäftiga och irrelevanta. Attlee utövade inte någon starkare ledning, utan lät pratet gå vidare. Dalton tycks anta att regeringssammanträden i regel är sådana. Han anför en anekdot i sammanhanget. Då lord Maugham blev lordkansler i Chamberlains ministär blev han vid första sammanträdet förskräckt över nivån och sände en lapp till utrikesministern lord Ha-

Herbert Tingsten skriver i denna artikel om den brittiske politikern Hugh Daltons (bildens) memoarbok "High Tide and After", som bl a ger fängslade interiörer från labourregeringen 1945—1951.

lifax: "Pratas det alltid så mycket smörja i kabinettet?" Den tystlåtna Halifax svarade med orden: "Ja, alltid."

På hösten 1947 kulminerade missnöjet med Attlee. Alla ansåg honom oduglig eller åtminstone olämplig: Morrison, Bevin, Dalton, Alexander, Cripps. Men samtidigt var konkurrens känslan stark, och de missnöjda ansåg även de kolleger som kunde komma i fråga till Attlees post olämpliga. Bevin och Dalton tyckte, till synes på goda grunder, illa om Morrison, som ville bli premiärminister och rangmässigt stod närmast till platsen, Dalton var tveksam i fråga om Bevins kompetens, men föredrog honom framför Attlee, Morrison var kritisk mot Bevin —

vad Bevin och Morrison tyckte om Dalton förmåler inte historien. Alexander ansåg Bevin vara omöjlig likaväl som Attlee och önskade åtminstone bli utrikesminister. Cripps, den ende under 60 år, gick till slut direkt till Attlee och bad honom avgå med Bevin som efterträdare. Attlee ville sitta kvar och lugnade Cripps med en ny ministerplats, som i realiteten gav honom en del av Morrisons befogenheter. Då man vid Daltons hand förs in i detta virrvarr och samtidigt betänker att Morrison och Bevin under kampen var sju-ka och tidvis ansågs döende, blir man förvånad över ministärens

prestationer.

De inre svårigheterna berodde inte bara på rivalitet inom den ledande gruppen, utan också på de yngres hetsiga karriärism. Labourmedlemmen Maurice Edelman, som sedan skrivit ett par skickliga politiska romaner, karaktäriserade — i en travesti på den kända klyschan om underhuset efter första världskriget: "välfödda herrar som ser ut att ha tjänat bra på kriget" — 1945 års parlament

som "en grupp slätkammade unga män som ser ut att vilja tjäna bra på freden". Dalton instämmer. Labours väldiga majoritet bestod till större delen av folk som var nykomlingar i parlamentet och som hårt tävlade om de många lägre posterna i den politiska hierarkin. Daltons framställning blir, trots att den betonar de yngres rätt att tränga undan de äldre, en bakgrund till de bittra satirer som i romanform givits av Edelman och Fienburgh.

Et problem för sig var Aneurin (Nye) Bevan, hälsovårdsminister, som tog avsked på våren 1951 för att tävla om partiledarskapet med Morrison och Gaitskell. Bevan var partiets store folktalare, den ende som kunde tävla med Churchill i storslagenhet och överdrift, men för sina kolleger var han främst en pina genom sin ambition, sina intriger och sin oförskämndhet. Dalton är starkt kritisk mot Bevan, men visar på en punkt överdriven diskretion. Det är notoriskt att Bevan drack, och vissa av hans utbrott är begripliga blott mot denna bakgrund. Jag kan bidra med ett litet vittnesbord. Då jag träffade Bevan efter hans avgång frågade han mig om jag träffat några av hans kolleger. Då jag svarade ja utbröt han: "Ja, då förstår ni vilket förbannat pack jag har arbetat med." Att han skällde ut sina gamla kolleger inför en okänd journalist verkade fantastisk, till dess han också lade armen om halsen på mig och jag, vid elvtiden på förmiddagen, insveptes i spritångor.

Dalton är som sagt ofta uppriktig och indiskret. Detta hindrar inte en viss skenhelighet. Han säger vackra, allmänna ord om många som han i småberättelser är ondskefull mot, och han faller krokodiltårar vid sjukdom och död, vare sig det gäller Morrison, Bevan eller andra fiender. Det väsentliga förblir dock den relativa öppenheten. Intill senaste tid har de flesta engelska politiska biografier och memoarer varit brutalt falska i fråga om personliga relationer. Några tiotal böcker av Daltons typ skulle göra det möjligt att skriva en realistisk skildring av engelsk parlamentarism.

HERBERT TINGSTEN